

УДК 159.9

Яна Сергіївна ПОНОМАРЕНКО,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ЗАЗДРОСТІ З ПСИХОЛОГІЧНОЮ РОЗУМНІСТЮ У ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Розглянуто особливості прояву заздрості у поліцейських та ступінь доступності для працівників поліції їх внутрішнього світу, досвіду і переживань у гендерному аспекті. Емпірично досліджено особливості взаємозв'язку заздрості та психологічної розумності у чоловіків та жінок, які є працівниками поліції.

Ключові слова: заздрість, працівники поліції, психологічна розумність, чоловіки, жінки.

Умови сьогодення сучасного українського суспільства потребують від правоохоронних органів швидкого та ефективного вирішення поставлених перед ними професійних завдань. У зв'язку з цим, нагальними психологічними дослідженнями є ті, які будуть присвячені всебічному вивченні особистісних якостей сучасного працівника поліції. Проблематика заздрості відноситься до числа тих, які відносно недавно увійшли в предметне поле психологічної науки, а тим більше є мало вивченим явищем серед професійної групи поліцейських.

Аналіз визначень заздрості, представлених в контексті сучасних досліджень, вказує на протистояння між двома стратегіями нівелювання переваги іншого: «досягти» і «відібрати». Тетяна Бескова відзначає, що «заздрість переживається як сукупність станів (досади, відчаю, печалі, безсилля, злості, гніву); супроводжується певними відносинами до об'єкта заздрості (ненависті, ворожості, ревнощів); зв'язується з особистісними характеристиками суб'єкта заздрості (егоїзмом, самолюбством, марнославством, честолюбством, лінню)[цит. за: 1, с. 26].

Однією з характеристик особистості, що відображає ступінь доступності людині її внутрішнього досвіду, змісту переживань, наскільки вони їй цікаві, є психологічна розумність.

Так, Олеся Путілова та Ольга Віндекер наголошують, що серед

дослідників немає єдиної точки зору щодо зв'язку психологічної розумності і таких соціально-демографічних характеристик, як стать, вік, рівень освіти і професійна спрямованість [2, с.177].

Проведене нами емпіричне дослідження було направлено на вивчення особливостей заздрості у поліцейських та ступеню доступності для працівників поліції їх внутрішнього світу, досвіду і переживань у гендерному аспекті. Нами були використані опитувальник «Методика дослідження видів заздрості» Т.В. Бескової та шкала «Психологічна розумність» М.О. Новікової та Т.В. Корнілової. У якості досліджуваних виступили чоловіки та жінки, які є працівниками поліції у кількості – 116 осіб. Досліджувані були розподілені за 2 групами. Першу групу складали чоловіки-поліцейські у кількості – 70 осіб, а до другої групи увійшли жінки-поліцейські у кількості – 46 осіб.

Результати дослідження взаємозв'язків заздрості з психологічною розумністю у *чоловіків-поліцейських* показали, що уданій досліджуваній групі шкала «Заздрість-неприятнь» на значущому рівні від'ємно корелює зі шкалами «Зацікавленість в сфері переживань» ($r = - 0,376, p \leq 0,05$) та «Доступність переживань» ($r = - 0,534, p \leq 0,01$).

Таким чином, у чоловіків-поліцейських посилення проявів заздрості, які знаходять вираз у такому ставленні до Іншого, як ненависть, ворожість, підозрілість та у злостивості, тобто у сповненому злоби роздратовано-прискіпливому ставленні до більш успішної людини, відбувається разом зі зменшенням: 1) зацікавленості в сфері суб'єктивних переживань, розуміння важливості глибинних причин того чи іншого у власній поведінці, інтересу до істинних мотивів поведінки інших людей; 2) суб'єктивної доступності сфери переживань для розуміння та аналізу; тенденції до занурення в свої почуття, розуміння своїх емоцій, вміння їх ідентифікувати; чутливості до змін у власних почуттях.

Шкала «Заздрість-зневіра» у цій групі виявляє значущі додатні взаємозв'язки зі шкалами «Доступність переживань» ($r = 0,759, p \leq 0,01$) та «Користь від обговорення переживань» ($r = 0,921, p \leq 0,01$), а також значущі від'ємні – зі шкалами «Бажання і готовність обговорювати переживання» $r = - 0,501, p \leq 0,01$) та «Відкритість новому досвіду» ($r = - 0,809, p \leq 0,01$).

Отже, у чоловіків-поліцейських заздрість, яка відбивається у переживанні образи, досади, смутку, зневіри, відчаю; невпевненості, скривдженості, неспроможності щось змінити; відчутті «незаслуженої непереборної обділеності», стає більш вираженою

зі зростанням: 1) суб'єктивної доступності сфери переживань для розуміння та аналізу; тенденції до занурення в свої почуття, розуміння своїх емоцій, вміння їх ідентифікувати; чутливості до змін у власних почуттях; 2) схильності вважати, що розмова з ким-небудь про власні проблеми часто призводить до поліпшення стану, допомагає краще зрозуміти ці проблеми і знайти нові шляхи їх вирішення.

Крім того, у чоловіків-поліцейських прояви заздрості – зневіри набувають більшої вираженості зі зменшенням: 1) прагнення відкрито обговорювати різні аспекти свого особистого життя з іншими людьми; виявляти більш активний інтерес до думок оточуючих і їхніх порад про те, як змінити свої способи дій; 2) зацікавленості у новому досвіді, нових ідеях, новій діяльності, навіть якщо це поєднується з певним ризиком.

Результати дослідження взаємозв'язків заздрості з психологічною розумністю у жінок-поліцейських показали, що у даній досліджуваній групі шкали «Заздрість-неприязнь» та «Заздрість-зневіра» виявляють значущі додатні взаємозв'язки зі шкалою «Зацікавленість в сфері переживань» ($r = 0,616$, $p \leq 0,01$ та $r = 0,565$, $p \leq 0,01$ відповідно), та значущі від'ємні – зі шкалою «Доступність переживань» ($r = -0,662$, $p \leq 0,05$ та $r = -0,714$, $p \leq 0,01$ відповідно).

Зміст виявлених взаємозв'язків свідчить про те, що у жінок-поліцейських прояви як заздрості – неприязні, що знаходить вираз у такому ставленні до Іншого, як ненависть, ворожість, підозрілість та у злостивості, тобто у сповненому злоби роздратовано-прискіпливому ставленні до більш успішної людини, так і заздрості – зневіри, котра відбивається у переживанні образи, досади, смутку, зневіри, відчаю; невпевненості, скривдженості, неспроможності щось змінити; відчутті «незаслуженої непереборної обділеності», набувають більшої вираженості разом із наступними змінами складових психологічної розумності: 1) зі зростанням зацікавленості в сфері суб'єктивних переживань, розуміння важливості глибинних причин того чи іншого у власній поведінці, інтересу до істинних мотивів поведінки інших людей; 2) зі зменшенням суб'єктивної доступності сфери переживань та аналізу; тенденції до занурення в свої почуття, розуміння своїх емоцій, вміння їх ідентифікувати; чутливості до змін у власних почуттях.

Для наочності виявлені в обох групах взаємозв'язки між видами заздрості та психологічною розумністю наведені на зведених корелограмах (рис.1).

Рис. 1. Взаємозв'язки між видами заздрості та психологічною розумністю у чоловіків та жінок, які є працівниками поліції.

Примітка: ----- додатний взаємозв'язок,
 - - - - - від'ємний взаємозв'язок.

Як свідчать отримані результати, у групі чоловіків-поліцейських, так і у групі жінок-поліцейських, встановлено подібність взаємозв'язку між досліджуваними феноменами: заздрість – неприязнь стає більш вираженою зі зменшенням доступності переживань. Крім того, в обох групах наявні взаємозв'язки між заздрістю та психологічною розумністю, що відрізняються модальністю: у групі чоловіків шкала «Заздрість-неприязнь» корелює зі шкалою «Зацікавленість в сфері переживань» від'ємно, у групі жінок – додатно; шкала «Заздрість-зневіра» у чоловіків корелює зі шкалою «Доступність переживань» додано, у групі жінок – зворотно. Крім того, у чоловіків наявні ще три значущих взаємозв'язки психологічної розумності із заздрістю – зневірою, тоді як у жінок – одна.

Таким чином, незважаючи на наявність однієї подібної кореляції у структурі взаємозв'язків між заздрістю та психологічною

розумністю, внесок останньої у функціонування заздності у чоловіків та жінок працівників поліції відрізняється.

Список бібліографічних посилань

1. Микелевич Е. Б. Теоретические и эмпирические аспекты исследования феномена зависти в психологии. *Вестник Полесского государственного университета. Серия общественных и гуманитарных наук*. 2014. № 2. С. 25–30.

2. Путилова О. В., Виндекер О. С. Исследование психологической разумности в связи с базовыми личностными чертами. *Известия Уральского федерального университета. Серия: Проблемы образования, науки и культуры*. 2019. Т. 25, № 3 (189). С. 175–185.

Одержано 14.03.2020

Рассмотрены особенности проявления зависти в полицейских и степень доступности для работников полиции их внутреннего мира, опыта и переживаний в гендерном аспекте. Эмпирически исследованы особенности взаимосвязи зависти и психологической разумности у мужчин и женщин, которые являются работниками полиции.

Ключевые слова: зависть, работники полиции, психологическая разумность, мужчины, женщины.

УДК 159.9

Діана Сергіївна ПОХІЛЬКО,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3374-8771>;

Яніна Олександрівна ОВСЯННИКОВА,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6498-3454>

ВЗАЄМОДІЯ З ДИТИНОЮ У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ: ДОСВІД РЯТУВАЛЬНИКА

В статті наведені результати проведеного інтерв'ю з фахівцями ДСНС України щодо їх особистого досвіду взаємодії з дитиною в надзвичайній ситуації. Визначено вікову категорію дітей, що найчастіше потрапляють у надзвичайну ситуацію.